

Zespół Państwowych Szkół Plastycznych w Warszawie

ul. Smocza 6

01-009, Warszawa

Wymagania edukacyjne

zawierają szczegółowy wykaz wiadomości i umiejętności, które uczeń powinien opanować po omówieniu poszczególnych lekcji z podręcznika *Biologia na czasie – zakres podstawowy*. Jest on niezastąpiony przy obiektywnej ocenie postępów ucznia w nauce.

Poziomy oczekiwanych osiągnięć ucznia

Wymagania podstawowe	Wymagania ponadpodstawowe
konieczne (na stopień dopuszczający)	rozszerzające (na stopień dobry)
podstawowe (na stopień dostateczny)	dopełniające (na stopień bardzo dobry)
obejmują treści i umiejętności	obejmują treści i umiejętności
<ul style="list-style-type: none">• najważniejsze w uczeniu się biologii	<ul style="list-style-type: none">• złożone i mniej przystępne niż zaliczone do wymagań podstawowych
<ul style="list-style-type: none">• łatwe dla ucznia nawet mało zdolnego	<ul style="list-style-type: none">• wymagające korzystania z różnych źródeł informacji
<ul style="list-style-type: none">• często powtarzające się w procesie nauczania	<ul style="list-style-type: none">• umożliwiające rozwiązywanie problemów
<ul style="list-style-type: none">• określone programem nauczania na poziomie nieprzekraczającym wymagań zawartych w podstawie programowej	<ul style="list-style-type: none">• pośrednio użyteczne w życiu pozaszkolnym
<ul style="list-style-type: none">• użyteczne w życiu codziennym	<ul style="list-style-type: none">• pozwalające łączyć wiedzę z różnych przedmiotów i dziedzin

Stopnie szkolne

Stopień dopuszczający

Stopień dopuszczający można wystawić uczniowi, który przyswoił treści konieczne. Taki uczeń z pomocą nauczyciela jest w stanie nadrobić braki w podstawowych umiejętnościach.

Stopień dostateczny

Stopień dostateczny może otrzymać uczeń, który opanował wiadomości podstawowe i z niewielką pomocą nauczyciela potrafi rozwiązać podstawowe problemy. Analizuje również proste zależności, a także próbuje porównywać, wnioskować i zajmować określone stanowisko.

Stopień dobry

Stopień dobry można wystawić uczniowi, który przyswoił treści rozszerzające, właściwie stosuje terminologię przedmiotową, a także wiadomości w sytuacjach typowych wg wzorów znanych z lekcji i podręcznika, rozwiązuje typowe problemy z wykorzystaniem poznanych metod, samodzielnie pracuje z podręcznikiem i materiałem źródłowym oraz aktywnie uczestniczy w zajęciach.

Stopień bardzo dobry

Stopień bardzo dobry może otrzymać uczeń, który opanował treści dopełniające. Potrafi on samodzielnie interpretować zjawiska oraz bronić swych poglądów.

Stopień celujący

Stopień celujący może otrzymać uczeń, który opanował treści wykraczające poza informacje zawarte w podręczniku. Potrafi on selekcjonować i hierarchizować wiadomości, z powodzeniem bierze udział w konkursach i olimpiadach przedmiotowych, a także pod okiem nauczyciela prowadzi własne prace badawcze.

Wymagania edukacyjne *Biologia na czasie – zakres podstawowy*

Dział programu	Lp.	Temat	Poziom wymagań			
			konieczny (K)	podstawowy (P)	rozszerzający (R)	dopełniający (D)
I. Od genu do cechy	1	Budowa i funkcje kwasów nukleinowych	<ul style="list-style-type: none"> określa rolę DNA jako nośnika informacji genetycznej wymienia elementy budowy DNA i RNA wymienia zasady azotowe wchodzące w skład obu typów kwasów nukleinowych definiuje pojęcia: <i>genetyka, nukleotyd</i> wymienia rodzaje RNA 	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia: <i>inżynieria genetyczna, replikacja DNA</i> wyjaśnia regułę komplementarności zasad omawia proces replikacji DNA określa rolę poszczególnych rodzajów RNA porównuje budowę i rolę DNA z budową i rolą RNA rozpoznaje na modelu lub ilustracji DNA i RNA 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, z czego wynika komplementarność zasad przedstawia graficznie regułę komplementarności zasad wykazuje, że replikacja DNA ma charakter semikonserwatywny wykazuje związek między kwasami nukleinowymi a cechami organizmów przedstawia za pomocą schematycznego rysunku budowę nukleotydu DNA i RNA 	<ul style="list-style-type: none"> określa rolę polimerazy DNA w replikacji DNA wykazuje rolę replikacji DNA w zachowaniu niezmienionej informacji genetycznej uzasadnia konieczność zachodzenia procesu replikacji DNA przed podziałem komórki
	2	Geny i genomy	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia: <i>gen, genom, chromosom, chromatyna, kariotyp, pozagenowy DNA</i> przedstawia budowę chromosomu wymienia organelle komórki zawierające DNA 	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia: <i>nukleosom, chromosom homologiczny, komórka haploidalna, komórka diploidalna</i> podaje liczbę chromosomów w komórkach somatycznych i rozrodczych człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnicę między eksonem a intronem omawia organizację materiału genetycznego w jądrze komórkowym wskazuje i nazywa miejsca występowania DNA w komórkach prokariotycznych i 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia różnice w budowie genomów bakterii i organizmów jądrowych podaje przykłady wykorzystania badań DNA w różnych dziedzinach życia człowieka

				<ul style="list-style-type: none"> • oblicza liczbę chromosomów w komórce haploidalnej, znając liczbę chromosomów w komórce diploidalnej danego organizmu 	<p>eukariotycznych</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje budowę chromatyny • charakteryzuje budowę i rodzaje chromosomów w kariotypie człowieka 	
3	Kod genetyczny	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: <i>kod genetyczny, kodon</i> • wymienia cechy kodu genetycznego 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia sposób zapisania informacji genetycznej w DNA • wyjaśnia znaczenie kodu genetycznego • charakteryzuje cechy kodu genetycznego 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje schemat przepływu informacji genetycznej • odczytuje kolejność aminokwasów kodowanych przez dany fragment mRNA przy pomocy tabeli kodu genetycznego • nazywa cechy kodu genetycznego na podstawie schematów 	<ul style="list-style-type: none"> • oblicza liczbę nukleotydów i kodonów kodujących określoną liczbę aminokwasów oraz liczbę aminokwasów kodowaną przez określoną liczbę nukleotydów i kodonów • zapisuje sekwencję nukleotydów mRNA oraz sekwencję kodującej nici DNA, znając skład aminokwasowy krótkiego odcinka białka 	
4	Ekspresja genów	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia etapy ekspresji genów • określa cel transkrypcji i translacji 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przebieg transkrypcji i translacji • wyjaśnia rolę tRNA w translacji • rozróżnia etapy ekspresji genów 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje i nazywa poszczególne etapy ekspresji genów w komórce • określa znaczenie struktury przestrzennej dla funkcjonalności białek • opisuje budowę cząsteczki 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia konieczność modyfikacji białka po translacji • omawia różnicę w ekspresji genów kodujących RNA i białka • omawia rolę polimerazy 	

					<p>tRNA</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia rolę rybosomów w ekspresji genu 	<p>RNA w transkrypcji</p>
5	<p>Podstawowe reguły dziedziczenia genów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: <i>genotyp, fenotyp, allele, homozygota, heterozygota, dominacja, recesywność</i> • wymienia i rozpoznaje cechy dominujące i recesywne u ludzi • zapisuje genotypy: homozygoty dominującej, homozygoty recesywnej i heterozygoty 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje zależność między genotypem a fenotypem • omawia I i II prawo Mendla • na schemacie krzyżówki genetycznej rozpoznaje genotyp oraz określa fenotyp rodziców i pokolenia potomnego • wykonuje krzyżówki genetyczne dotyczące dziedziczenia jednego genu • wymienia inne przykłady dziedziczenia cech 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia badania Mendla • wyjaśnia mechanizm dziedziczenia cech zgodnie z I i II prawem Mendla • wykonuje krzyżówki genetyczne dotyczące dziedziczenia dwóch genów • interpretuje krzyżówki genetyczne, używając określeń <i>homozygota, heterozygota, cecha dominująca, cecha recesywna</i> • omawia przykłady innych sposobów dziedziczenia cech 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia znaczenie prac Mendla dla rozwoju genetyki • określa prawdopodobieństwo pojawienia się określonych genotypów i fenotypów potomstwa na podstawie genotypów rodziców • uzasadnia różnice w dziedziczeniu genów zgodnie z prawami Mendla i genów sprzężonych 	
6	<p>Genetyczne uwarunkowania płci. Cechy sprzężone z płcią</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zasadę dziedziczenia płci u człowieka za pomocą krzyżówki genetycznej • wymienia przykłady chorób sprzężonych z płcią • rozróżnia chromosomy płci i chromosomy autosomalne 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia mechanizm ujawnienia się cech recesywnych sprzężonych z płcią • wykonuje krzyżówki genetyczne dotyczące dziedziczenia chorób sprzężonych z płcią 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady mechanizmów dziedziczenia płci u innych organizmów • interpretuje krzyżówki genetyczne dotyczące dziedziczenia chorób sprzężonych z płcią • uzasadnia różnicę między 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, dlaczego mężczyźni częściej chorują na hemofilię i daltonizm niż kobiety • omawia różnice między chromosomem X a chromosomem Y 	

			<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady cech związanych z płcią definiuje pojęcia: <i>chromosomy płci</i>, <i>chromosomy autosomalne</i> 	<p>cechami sprzężonymi a cechami związanymi z płcią</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, w jaki sposób dziedziczy się hemofilę 	
7	Zmiany w informacji genetycznej	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcie <i>rekombinacja genetyczna</i> definiuje pojęcie <i>mutacja</i> rozdziela mutacje genowe i chromosomowe wymienia czynniki mutagenne klasyfikuje mutacje ze względu na ich konsekwencje 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje znaczenie rekombinacji genetycznej w kształtowaniu zmienności genetycznej wymienia czynniki mutagenne omawia skutki mutacji genowych omawia skutki mutacji chromosomowych 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje procesy warunkujące rekombinację genetyczną rozdziela mutacje spontaniczne i indukowane klasyfikuje czynniki mutagenne wyjaśnia, na czym polegają poszczególne rodzaje mutacji genowych i chromosomowych wyjaśnia, w jaki sposób mutacje prowadzą do chorób nowotworowych 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przebieg procesu <i>crossing-over</i> analizuje rodowody pod kątem metody diagnozowania mutacji rozdziela mutacje w zależności od rodzaju komórki, w której mają miejsce uzasadnia, że mutacje są źródłem zmienności organizmów
8	Choroby genetyczne człowieka	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcie <i>choroba genetyczna</i> klasyfikuje choroby genetyczne ze względu na przyczynę wymienia przykłady chorób genetycznych wyjaśnia, na czym polega 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje choroby jednogenowe z uwzględnieniem sposobu dziedziczenia, skutków mutacji, objawów i leczenia charakteryzuje choroby chromosomalne z uwzględnieniem zmian w karyotypie, objawów i 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje dziedziczenie wybranej choroby genetycznej jednogenowej wyjaśnia, na czym polega poradnictwo genetyczne oraz wymienia sytuacje, w których należy wykonać badania DNA klasyfikuje badania prenatalne 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzega wady i zalety badań prenatalnych omawia znaczenie przeprowadzania testów pourodzeniowych szacuje ryzyko wystąpienia mutacji u dziecka

			profilaktyka genetyczna	leczenia • rozróżnia wybrane choroby genetyczne	oraz dokonuje ich charakterystyki	
II. Biotechnologia i inżynieria genetyczna	11	Biotechnologia tradycyjna	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie <i>biotechnologia</i> • wymienia przykłady produktów otrzymywanych metodami biotechnologii tradycyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zastosowania fermentacji mlekowej • przedstawia zastosowania fermentacji etanolowej 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega reakcja fermentacji • uzasadnienia różnicę między biotechnologią tradycyjną a biotechnologią nowoczesną • zapisuje reakcje fermentacji 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia wykorzystanie bakterii octowych • omawia na przykładach znaczenie fermentacji mlekowej • dowodzi pozytywnego i negatywnego znaczenia zachodzenia fermentacji dla człowieka
	12	Biotechnologia w ochronie środowiska	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykłady praktycznego wykorzystania organizmów do rozkładu substancji • definiuje pojęcia: <i>oczyszczanie biologiczne</i>, <i>tworzywa biodegradowalne</i>, <i>biologiczne zwalczanie szkodników</i> • wymienia metody utylizacji odpadów komunalnych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia mechanizm biologicznego oczyszczania ścieków • omawia zastosowanie testów uzyskanych metodami biotechnologicznymi do oceny stanu środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia istotę funkcjonowania biofiltrów • wykazuje rolę mikroorganizmów w biologicznym oczyszczaniu ścieków • charakteryzuje metody utylizacji odpadów komunalnych • opisuje metody zwalczania szkodników z użyciem metod 	<ul style="list-style-type: none"> • dowodzi roli przetwarzania odpadów komunalnych jako alternatywnego źródła energii • analizuje korzyści wynikające z zastosowania tworzyw biodegradowalnych zamiast tradycyjnych tworzyw sztucznych • ocenia zastosowanie metod

					biologicznych	biotechnologicznych do wytwarzania energii
13	Podstawowe techniki inżynierii genetycznej	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia: <i>inżynieria genetyczna, organizm zmodyfikowany genetycznie, organizm transgeniczny, enzym restrykcyjny, wektor</i> wymienia techniki inżynierii genetycznej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym zajmuje się inżynieria genetyczna wyjaśnia, na czym polega: sekwencjonowanie DNA, elektroforeza, łańcuchowa reakcja polimerazy, sonda molekularna 	<ul style="list-style-type: none"> omawia sposoby otrzymania organizmów transgenicznych wyjaśnia funkcję enzymów restrykcyjnych porównuje działanie ligazy i enzymów restrykcyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje poszczególne etapy: elektroforezy, metody PCR i wprowadzenia genu do komórki określa cel wykorzystania sondy molekularnej 	
14	Organizmy zmodyfikowane genetycznie	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cele tworzenia roślin i zwierząt zmodyfikowanych genetycznie 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia cele tworzenia roślin i zwierząt zmodyfikowanych genetycznie określa korzyści wynikające ze stosowania zmodyfikowanych genetycznie zwierząt w rolnictwie, medycynie, nauce i przemyśle 	<ul style="list-style-type: none"> określa rodzaje modyfikacji genetycznych roślin oraz wskazuje cechy, które rośliny zyskują dzięki nim omawia kolejne etapy transformacji genetycznej roślin i zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje argumenty za i przeciw genetycznej modyfikacji organizmów ocenia rzetelność przekazu medialnego na temat GMO 	
15	Biotechnologia a medycyna	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia: <i>diagnostyka molekularna, terapia genowa</i> wymienia przykłady molekularnych metod 	<ul style="list-style-type: none"> określa cel molekularnych metod diagnostycznych podaje przykłady leków uzyskiwanych dzięki 	<ul style="list-style-type: none"> omawia badania prowadzone w ramach diagnostyki molekularnej omawia techniki 	<ul style="list-style-type: none"> rozdziela molekularne metody diagnostyczne dowodzi skuteczności badania prowadzonych w 	

			<p>diagnostycznych</p>	<p>zastosowaniu biotechnologii nowoczesnej</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia rolę organizmów zmodyfikowanych genetycznie w produkcji biofarmaceutyków • wyjaśnia, na czym polega terapia genowa • wyjaśnia znaczenie biotechnologii w otrzymywaniu materiałów medycznych nowej generacji 	<p>otrzymywania biofarmaceutyków</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia możliwości związane z hodowlą tkanek i narządów w transplantologii • charakteryzuje poszczególne rodzaje terapii genowej • rozróżnia rodzaje terapii genowej 	<p>ramach diagnostyki molekularnej w indywidualizacji procesu leczenia</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa znaczenie wykorzystania komórek macierzystych w leczeniu chorób • ocenia skuteczność leczenia schorzeń metodami terapii genowej
16	Klonowanie - tworzenie genetycznych kopii	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: <i>klonowanie, klon</i> • wymienia przykłady organizmów będących naturalnymi klonami • wymienia cele klonowania DNA, komórek, roślin i zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> • udowadnia, że bliźnięta jednojajowe są naturalnymi klonami • wyjaśnia, w jaki sposób otrzymuje się klony DNA, komórek, roślin i zwierząt • uzasadnia swoje stanowisko w sprawie klonowania człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia rodzaje rozmnażania bezpłciowego jako przykłady naturalnego klonowania • omawia sposoby klonowania roślin i zwierząt • rozróżnia klonowanie reprodukcyjne i terapeutyczne • formułuje argumenty za i przeciw klonowaniu człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje kolejne etapy klonowania ssaków metodą transplantacji jąder komórkowych • ocenia przekaz medialny dotyczący klonowania, w tym klonowania człowieka • uzasadnia rolę klonowania w zachowaniu bioróżnorodności gatunkowej 	

	17	Inżynieria genetyczna – korzyści i zagrożenia	<ul style="list-style-type: none"> • podaje argumenty za i przeciw stosowaniu technik inżynierii genetycznej w badaniach naukowych, medycynie, rolnictwie, przemyśle i ochronie środowiska • wymienia argumenty za i przeciw stosowaniu zwierząt w eksperymentach naukowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jaki sposób GMO mogą wpłynąć negatywnie na środowisko naturalne • rozpoznaje produkty GMO 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia wpływ produktów GMO na zdrowie człowieka • uzasadnia obawy etyczne związane z GMO • omawia sposoby zapobiegania zagrożeniom ze strony organizmów zmodyfikowanych genetycznie 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia regulacje prawne dotyczące GMO w Unii Europejskiej • ocenia przekaz medialny dotyczący badań naukowych oraz przewiduje skutki nierzetelnej informacji obecnej w mediach
	18	Znaczenie badań nad DNA	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady praktycznego zastosowania badań nad DNA w medycynie, medycynie sądowej, biotechnologii nowoczesnej, ewolucjonizmie i systematyce • definiuje pojęcie <i>profil genetyczny</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega zastosowanie badań nad DNA w medycynie, medycynie sądowej, biotechnologii nowoczesnej, ewolucjonizmie i systematyce • wyjaśnia sposób wykorzystania DNA do określenia pokrewieństwa oraz ustalenia lub wykluczenia ojcostwa 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady organizmów oraz pozyskiwanych od nich genów • omawia metody śledzenia funkcjonowania wybranego genu • omawia wykorzystanie badań DNA w medycynie sądowej • uzasadnia znaczenie analizy sekwencji DNA w badaniach ewolucyjnych i taksonomicznych 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje kolejne etapy metody ustalania profilu genetycznego • przewiduje możliwe kierunki rozwoju inżynierii genetycznej na podstawie zdobytej wiedzy
III. Ochrona przyrody	19	Czym jest różnorodność biologiczna?	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia poziomy różnorodności biologicznej • wskazuje trzy miejsca na Ziemi szczególnie cenne pod 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie <i>różnorodność biologiczna</i> • omawia wskazany czynnik kształtujący różnorodność 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje poziomy różnorodności biologicznej • porównuje poziomy różnorodności biologicznej 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje wpływ różnych czynników na kształtowanie się różnorodności biologicznej

		względem różnorodności biologicznej	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia różnice pomiędzy poziomami różnorodności biologicznej • uzasadnia praktyczne znaczenie bioróżnorodności dla człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje wybrane miejsca na Ziemi, szczególnie cenne pod względem różnorodności biologicznej • opisuje metody pozwalające na określenie poziomu bioróżnorodności 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje zmiany różnorodności gatunkowej w czasie • dowodzi istnienia trudności w określaniu liczby gatunków na świecie
20	Zagrożenia różnorodności biologicznej	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykłady gatunków zagrożonych wyginięciem • wymienia przykłady gatunków wymarłych • wylicza czynniki wpływające na stan ekosystemów 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady działalności człowieka przyczyniającej się do spadku różnorodności biologicznej • wymienia miejsca najbardziej narażone na zanik różnorodności biologicznej • podaje przykłady gatunków inwazyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przyczyny wymierania gatunków • wskazuje działalność człowieka jako przyczynę spadku różnorodności biologicznej • wyjaśnia przyczyny zanikania różnorodności biologicznej na świecie • analizuje wpływ rolnictwa na zachowanie różnorodności biologicznej • ocenia skutki wyginięcia gatunków zwornikowych 	<ul style="list-style-type: none"> • dowodzi istnienia różnic pomiędzy współczesnym wymieraniem gatunków a poprzednimi wymieraniami • przewiduje skutki osuszania obszarów podmokłych • omawia wpływ gatunków obcych, w tym inwazyjnych, na ekosystemy
21	Motywy i koncepcje ochrony przyrody	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zadania ochrony przyrody • wymienia motywy ochrony przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia konieczność ochrony przyrody • omawia wybrane motywy ochrony przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia motywy ochrony przyrody • charakteryzuje koncepcje ochrony przyrody • uzasadnia konieczność 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady działań w zakresie ochrony przyrody wynikających z poszczególnych motywów ochrony przyrody

					podjmowania działań prowadzących do zachowania różnorodności biologicznej	
22	Sposoby ochrony przyrody	<ul style="list-style-type: none"> wymienia sposoby ochrony przyrody wymienia cele ochrony przyrody podaje przykłady ochrony <i>in situ</i> i <i>ex situ</i> 	<ul style="list-style-type: none"> omawia wskazany sposób ochrony przyrody wyjaśnia różnice pomiędzy sposobami ochrony przyrody podaje przykłady sytuacji, w których niezbędna jest ochrona czynna 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje sposoby ochrony przyrody uzasadnia różnicę między ochroną bierną a ochroną czynną uzasadnia konieczność tworzenia banków nasion podaje przykłady gatunków, które restytuowano podaje przykłady działań, które dopuszcza się w przypadku ochrony częściowej 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia konieczność ochrony gatunkowej wyjaśnia, dlaczego w stosunku do niektórych gatunków i obszarów stosowana jest ochrona ścisła, a do innych – ochrona częściowa wyjaśnia, czym resystytucja różni się od reintrodukcji ocenia skuteczność ochrony <i>in situ</i> i <i>ex situ</i> 	
23	Ochrona przyrody w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> wymienia formy ochrony przyrody w Polsce wskazuje na mapie parki narodowe podaje nazwy parków narodowych i krajobrazowych położonych najbliższej miejsca zamieszkania wymienia po pięć nazw zwierząt, roślin i grzybów 	<ul style="list-style-type: none"> omawia formy ochrony obszarowej przyjęte w Polsce wyjaśnia różnice pomiędzy formami ochrony indywidualnej rozpoznaje na ilustracji lub fotografii omawiane wcześniej rośliny, zwierzęta i grzyby podlegające ochronie gatunkowej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia rolę poszczególnych form ochrony przyrody charakteryzuje park narodowy położony najbliższej miejsca zamieszkania klasyfikuje rezerваты przyrody ze względu na przedmiot ochrony i typ ekosystemu wymienia działania zakazane i dozwolone na obszarach 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie otulin tworzonych wokół parków narodowych klasyfikuje parki narodowe według daty założenia lub wielkości 	

		<p>podlegających w Polsce ochronie gatunkowej</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady działań podejmowanych w ramach ochrony czynnej 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje przykłady chronionych gatunków roślin i zwierząt występujących w najbliższej okolicy 	<p>podlegających ochronie</p>	
24	Międzynarodowe formy ochrony przyrody	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia międzynarodowe formy ochrony przyrody • charakteryzuje rezerwat biosfery jako międzynarodową formę ochrony przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> • wlicza parki narodowe w Polsce uznane za rezerваты biosfery • definiuje pojęcie <i>zrównoważony rozwój</i> • omawia działalność organizacji zajmujących się ochroną przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> • określa znaczenie <i>Agendy 21</i> • wyjaśnia, na czym polega zrównoważony rozwój • podaje przykłady międzynarodowych inicjatyw w zakresie ochrony przyrody • charakteryzuje parki narodowe w Polsce uznane za rezerваты biosfery • rozróżnia typy obszarów sieci Natura 2000 • formułuje sądy dotyczące zasad zrównoważonego rozwoju oraz sposobów i możliwości wdrażania tych zasad 	<ul style="list-style-type: none"> • określa znaczenie konwencji: ramsarskiej, CITES, bońskiej w ochronie przyrody • uzasadnia konieczność globalnej ochrony przyrody • ocenia znaczenie projektu Natura 2000 • ocenia działalność organizacji zajmujących się ochroną przyrody • ocenia stopień realizacji postulatów zrównoważonego rozwoju na świecie i w kraju

Przedmiotowy System Oceniania z biologii

1. Ocenianie bieżące i klasyfikacyjne ustala się w oparciu o akty prawne dotyczące bezpośrednio systemu oceniania¹ oraz przyjęty WSO. W ocenianiu stosuje następującą skalę:

celujący	cel	6
bardzo dobry	bdb	5
dobry	db	4
dostateczny	dst	3
dopuszczający	dop	2
niedostateczny	ndst	1

z możliwością podnoszenia ocen bieżących znakiem „+” (plus) i obniżenia „-” (minus).

2. Ocenianie prac pisemnych (sprawdziany, kartkówki) jest dokonywane za pomocą określonej punktacji zgodnej z następującymi kryteriami:

91% - 100%	- bardzo dobry
75% - 90%	- dobry
51% - 74%	- dostateczny
40% - 50%	- dopuszczający
0% - 39%	- niedostateczny

1

- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity Dz.U z 2004 roku nr 256, poz.2572 z późniejszymi zmianami)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz.U. Nr 83 poz.562) Tekst ujednolicony wg stanu na 1 września 2009 r.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 sierpnia 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 maja 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz.U. nr 83, poz. 694)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 marca 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz.U. nr 58, poz.475)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 września 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz.U. Nr 178, poz. 1097)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 sierpnia 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów (Dz.U. Nr 157, poz. 1102)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz.U. Nr 83 poz.562)

Krzysztof Pochwicki

3. Powyższe kryteria mogą ulec czasowej zmianie (wzrosnąć lub zmaleć) po wcześniejszym poinformowaniu uczniów.

4. Oceny są jawne zarówno dla ucznia jak i jego rodziców (prawnych opiekunów).

5. Formy sprawdzania osiągnięć ucznia:

a. odpowiedzi ustne:

odpytywanie obejmuje materiał z trzech ostatnich lekcji lub innych losowo wybranych, po uprzednim poinformowaniu ucznia o ilości tematów i ich zagadnieniach.

Można zgłosić **1 nieprzygotowanie** w semestrze.

Nieprzygotowanie niewykorzystane w danym semestrze, nie przechodzi na semestr następny. O swoim nieprzygotowaniu do zajęć uczeń informuje nauczyciela na początku zajęć, tuż po sprawdzeniu listy obecności.

b. prace pisemne:

- kartkówki - obejmujące treści materiału ograniczonego do 3 ostatnich lekcji.

Kartkówka nie musi być zapowiedziana, decyzja w tym względzie należy do nauczyciela.

Czas przewidziany na kartkówkę – 15-20 min.

Przewidywana ilość jest uzależniona od poziomu danej klasy. Ocena niedostateczna uzyskana z kartkówki może, ale nie musi być poprawiona.

- sprawdziany wiadomości/testy - obejmujące treści z danego działu programowego w formie zadań otwartych lub zamkniętych. Sprawdzian odbywa się po zakończeniu omawiania danego działu. W zależności od poziomu trudności lub w przypadku ewentualnych problemów ze zrozumieniem danego materiału mogą być one poprzedzone całogodzinym powtórzeniem i utwaleniem wiadomości. Na zajęciach powtórzeniowych z danego działu uczeń nie może zgłosić nieprzygotowania. Sprawdziany wiadomości/testy zapowiadane są na tydzień wcześniej i potwierdzane zapisem w dzienniku lekcyjnym.

Czas przewidziany na prace klasowe – 1 godzina lekcyjna.

Przewidywana ilość sprawdzianów jest uzależniona od poziomu klasy i ilości działów które nauczyciel przerobi z daną klasą. W semestrze musi odbyć się

minimum jeden sprawdzian.

- c. prace domowe** – najczęściej mają formę pisemną (referat, zadania do rozwiązania, poster, plakat). O ich formie i ilości decyduje nauczyciel. Zrobienie pracy jest obowiązkiem ucznia, jej ocena natomiast należy do decyzji nauczyciela.

- d. inne formy oceny:** notatki z lekcji, zadania indywidualne (np. opracowanie wybranego tematu, przygotowanie fragmentu lekcji, rozwiązywanie nietypowego zadania, wykonanie plansz, tablic itp.).

- e. aktywność na lekcji** (oceniane na „+” plusy, maksymalna liczba zdobytych plusów = cztery = bdb).

6. Terminy oddawania, przez nauczyciela, sprawdzonych prac pisemnych – 14 dni roboczych.

7. Warunki poprawiania ocen cząstkowych, niesatysfakcjonujących ucznia.

Krzysztof Pochwicki

O konieczności poprawy ocen cząstkowych, w tym ocen z prac pisemnych, decyduje nauczyciel. Uczeń ma prawo poprawiać każdą ocenę cząstkową, która go nie satysfakcjonuje **tylko jeden raz**. Ocena uzyskana z poprawy wpisywana jest do dziennika (nawet druga ocena niedostateczna).

Formę poprawy (ustnie lub pisemnie) określa nauczyciel.

Poprawa odbywa się na po wcześniejszym uzgodnieniu terminu z nauczycielem.

Jeśli usprawiedliwiona nieobecność ciągła ucznia w szkole wynosiła co najmniej 7 dni, uczeń ma prawo do tygodniowego terminu uzupełnienia wiadomości (w tym czasie nauczyciel nie sprawdza wiedzy ucznia). Po tym czasie uczeń jest zobowiązany w ciągu kolejnych dni uzupełnić braki (napisać zaległą pracę pisemną). Termin napisania pracy uzgadnia z nauczycielem na pierwszych zajęciach lekcyjnych (z biologii) po upływie 7 dni przeznaczonych na nadrobienie zaległości.

Jeśli nieobecność (usprawiedliwiona) jest krótsza niż 7 dni, uczeń jest zobowiązany uzupełnić braki (napisać zaległą pracę pisemną). Termin napisania pracy uzgadnia z nauczycielem na pierwszych zajęciach lekcyjnych po powrocie.

Uczeń, który pisze pracę w późniejszym terminie pierwszy raz nie ma możliwości poprawy tej oceny.

8. Klasyfikacja ucznia opiera się na co najmniej trzech ocenach cząstkowych. Zasady klasyfikacji (semestralnej i końcoworocznej) regulują odpowiednie paragrafy Wewnątrzszkolnego Systemu Oceniania (WSO).

Ostateczne śródroczne i roczne oceny z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych są wystawiane na 2 dni przed planowaną Radą Pedagogiczną.

Nie dopuszcza się poprawiania oceny śródrocznej i rocznej w formie jednorazowego zaliczenia materiału z całego semestru w ostatnim tygodniu nauki, mając na uwadze systematyczność (z wyjątkiem przypadków losowych).

9. Prace pisemne uczeń otrzymuje do wglądu na lekcji, a następnie oddaje je nauczycielowi.
Rodzic ucznia ma możliwość zobaczenia pracy dziecka na Zebraniach z rodzicami lub podczas Dni Otwartych szkoły.

10. Uczeń ma obowiązek zakupić odpowiedni podręcznik do nauki przedmiotu.

Podręcznik wymagany:

Tytuł: „Biologia na czasie”. Podręcznik dla szkół ponadgimnazjalnych. Zakres podstawowy.

Autor: Emilia Bonar, Weronika Krzeszowiec- Jeleń, Stanisław Czachorowski

Krzysztof Pochwicki

ISBN: 978-83-267-0746-9
Nr dopuszczenia: 450/2012

Korzystanie z zeszytu ćwiczeń nie jest obligatoryjne.

11. Prowadzenie zeszytu przedmiotowego jest obowiązkowe, a sposób jego prowadzenia określa nauczyciel przedmiotu:

- wszystkie notatki podawane przez nauczyciela znajdują się w zeszycie przedmiotowym ucznia,
- wszystkie rozwiązane zadania domowe (z wyjątkiem referatów – kartki A4) znajdują się w zeszycie przedmiotowym ucznia.

Uczeń ma obowiązek przynosić podręcznik i zeszyt przedmiotowy na każde zajęcia.

12. Warunki określające postępowanie odwoławcze normuje Wewnętrzny System Oceniania (WSO).

Ważne (wyjątek z WSO)

VIII. Postanowienia końcowe

§ 33

1. Odpowiedzialność za funkcjonowanie Wewnętrznego Systemu Oceniania ponoszą Dyrektor szkoły i Rada Pedagogiczna
2. Nauczyciele mają obowiązek opracować przedmiotowy system oceniania (PSO) zgodny z wewnętrznym systemem oceniania (WSO) i zapoznać z nim uczniów na organizacyjnych zajęciach przedmiotowych.
3. Kopia każdego opracowanego Przedmiotowego Systemu Oceniania powinna zostać:

Krzysztof Pochwicki

- 1) oddana do Wicedyrektora szkoły,
- 2) udostępniona uczniom i ich rodzicom (prawnym opiekunom) w bibliotece szkolnej,
- 3) wywieszona w sali lekcyjnej, w której nauczyciel najczęściej prowadzi zajęcia edukacyjne.

4. Wychowawcy klas mają obowiązek zapoznać rodziców z poszczególnymi przedmiotowymi systemami oceniania na zebraniu informacyjnym we wrześniu.

5. Uczniowie i ich rodzice są zobowiązani do zapoznania się z wewnątrzszkolnym systemem oceniania (WSO).